

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

*Присвячено 215-річчю заснування
ХНПУ імені Г.С. Сковороди*

**СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ**

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
22 ЛИСТОПАДА 2019 РОКУ**

ХАРКІВ – 2019

УДК 37.015.31:316.42
ББК 74.60
С91

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 6 від 05.11.2019 р.).

Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків, 22 листопада 2019 р. / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2019. 145 с.

Збірка містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої сучасним проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі, реаліям і тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців соціальних інституцій з вирішення актуальних проблем соціальної роботи.

Матеріали представляють інтерес для науковців і практиків у галузі соціальної і соціально-педагогічної діяльності, науковців-початківців (здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів спеціальності «Соціальна робота») й практиків – фахівців соціальних інституцій.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019.

© Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки, 2019.

© Васильєва М.П., 2019.

Гольферед Т.Г. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД БАГАТОДІТНИХ СІМЕЙ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	53
Дерев'янюк Г.О. ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	54
Довбня О.В. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ.....	55
Збаранська Д.В. СУТЬ, ОСОБЛИВОСТІ ТА НАСЛІДКИ БУЛІНГУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ....	56
Коломієць Т.О. АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	57
Криворотько К.А. ЗМІСТ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА У ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	58
Куряча С.В. ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	60
Ларіна Е.Г. СТРУКТУРА ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ.....	61
Літвиненко Ю.С. АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ.....	62
Павлюченко С.Ю. ДО ПРОБЛЕМИ НАРКОЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ.....	63
Пластун Т.І. АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРІТ В УМОВАХ ПРИЙОМНОЇ СІМ'Ї.....	64
Попова В.В. АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ДЕЗАДАПТАЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ У СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ЗАКЛАДАХ.....	65
Сех М.І. ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЄВОЇ ПЛАТФОРМИ «ЗДОРОВЕНЬКІ БУЛИ» В ПРОЕКТІ «ДОМАШНЯ ОПІКА» БО «БФ «КАРІТАС ХАРКІВ».....	66
Скляниченко М.В. ОРГАНІЗАЦІЯ ЗМІСТОВНОГО ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ.....	67
Тепляк А.М. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ.....	68
Шерстньова М.С. АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ НАРКОЗАЛЕЖНОЇ МОЛОДІ.....	69
Статті здобувачів вищої освіти.....	71

«Діяльність щодо запобігання булінгу» розглянути такі питання: принципи організації превентивної роботи у закладах загальної середньої освіти; технології, правила, процедури і прийоми роботи для зупинення булінгу. Провести семінар-практикум «Методи арт-терапії», на якому студенти на основі вивчення літературних і музичних творів, ілюстрацій змогли б моделювати альтернативні варіанти розвитку подій. Підготувати презентацію з огляд зарубіжного досвіду профілактики булінгу, розібрати альтернативні методи «Шкільного суду» та «Човникової дипломатії». Для формування знань з основ асертивності, необхідно зі студентами – майбутніми соціальними працівниками провести тренінг асертивної поведінки. З метою формування вмінь організації профілактики булінгу в шкільному мікросередовищі при проходженні практики на 4 курсі в закладах загальної середньої освіти студентів слід залучати до роботи з профілактики та подолання булінгу, провести соціально-педагогічний захід із залученням усіх учасників навчально-виховного процесу, психологів, юристів, соціальних служб, поліції. При проходженні виробничої практики на підприємстві на батьківських зборах розкрити зміст питань психологічна, педагогічна, спеціальна допомога дітям, які стали жертвами булінгу. Психологічний, педагогічний, соціальний вплив на булерів. Кримінальна відповідальність.

Таким чином, завданнями комплексу розроблених занять є: систематизація знань студентів щодо групових процесів і взаємостосунків дітей у закладі загальної середньої освіти; навчитися визначати групи ризику (жертв та булерів) та проводити профілактичні заходи; ознайомитися з принципами організації системного протистояння булінгу серед підлітків; ознайомлення з зарубіжним досвідом попередження і подолання булінгу.

Збаранська Д.В.

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С Сковороди

СУТЬ, ОСОБЛИВОСТІ ТА НАСЛІДКИ БУЛІНГУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор М.П. Васильєва

Незадовільний стан розвитку країни та проблеми, що простежуються у суспільстві, спричинили сплески агресії, зростання насильства, жорстокості людей у повсякденному житті. Водночас непокоїть збільшення кількості злочинів у шкільному середовищі. За даними ЮНІСЕФ за 2017 рік, близько 67% дітей в Україні у віці від 11 до 17 років стикалися із цькуванням та проявами агресивної поведінки. З них 24% стали жертвами булінгу, приблизно половина з яких нікому не розповідали про ці випадки.

Явище жорстокої поведінки в шкільному середовищі найчастіше ототожнюють з поняттям «булінг». Для нашого дослідження найбільш доцільним є визначення булінгу Д.А. Лейном як сукупності соціальних, психологічних і педагогічних проблем, які охоплюють процес тривалого фізичного чи психологічного насилля з боку індивіда або групи стосовно індивіда, що не може захистити себе в певній ситуації.

Явище є найбільш розповсюдженим саме серед підлітків. Це пов'язано з характерними для них психологічними особливостями: емоційна нестабільність, легке нав'ювання тих чи інших ідей, слабка підготовка до реалій життя, підлітковий максималізм, ослаблення здатності до самоконтролю за власною поведінкою тощо.

Слід зважати на ті фактори, що грають особливу роль у формуванні особистості підлітка: сім'я (матеріально-побутова ситуація та психологічний клімат у сім'ї є головним джерелом прикладів агресивної поведінки для більшості дітей); друзі та клас (підліток переймає модель поведінки своїх однолітків); ЗМІ (спостереження за проявами насильства, що демонструється на телебаченні та в мережі Інтернет). Важливо зазначити, що саме агресивна поведінка є головною передумовою виникнення явища булінгу.

Найпоширенішими є дві основні форми шкільного булінгу: фізичний (удари, побої, стусани, сексуальний булінг тощо) та психологічний (образи, погрози, ігнорування, несприйняття, кібербулінг тощо).

Цькування – переважно латентний процес, але найнебезпечнішими є саме наслідки. Наслідки існують як для булерів (схильність до участі в бійках, крадіжок, поганих звичок тощо), для жертв (низька самоповага, невпевненість у собі, психологічне та фізичне виснаження, депресія, суїцидальні думки, пропуск занять тощо), так і для спостерігачів (страх, нездатність діяти, почуття провини за бездіяння та навіть бажання приєднатися до процесу).

Отже, булінг є негативним явищем, яке має небезпечні наслідки для усіх учасників. Тому необхідно особливу увагу приділяти вивченню цієї проблеми в напрямі пошуку шляхів попередження й подолання явища.

Коломієць Т.О.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С Сковороди

АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І.О. Шеплякова

Актуалізованою у сьогоденні є проблема забезпечення необхідних умов у соціумі для позитивної соціалізації дітей, зокрема молодшого дошкільного віку. Значущим інститутом соціалізації дітей цього віку є заклад дошкільної освіти (надалі – ЗДО). Закладена в державних документах (Конституція України, Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти та інші) нормативна база чітко окреслює координати діяльності закладів дошкільної освіти як інститутів соціалізації: забезпечити цілісний розвиток дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок. Успішність перебігу процесу соціалізації дитини молодшого дошкільного віку в ЗДО, насамперед, залежить від ефективності процесу її соціальної адаптації до умов цього закладу.

Аналіз результатів наукових досліджень засвідчив, що, на жаль, лише третина молодших дошкільнят, які почали відвідувати заклад дошкільної освіти, успішно адаптуються до умов суспільного виховання (зокрема, усвідомлюючи нові соціальні ролі і функції, оволодівають соціально прийнятними способами поведінки, активно взаємодіють у дитячій спільноті, узгоджуючи свої інтереси з інтересами інших тощо). Більшість дітей стикаються з різноманітними складнощами адаптаційного періоду, пов'язаними з їхньою нездатністю або невмінням приймати соціальні правила і норми, виконувати соціальні ролі, знаходити орієнтири для вибору стратегії поведінки у групі ровесників, недостатньою сформованістю у них навичок безконфліктного спілкування з однолітками та з дорослими тощо. Причому самостійно здолати проблеми цього складного періоду дитині часом не під силу. Тому вона потребує підтримки, допомоги і розуміння як з боку батьків, так і з боку інших учасників освітнього процесу в ЗДО, зокрема соціального педагога, обов'язком якого є здійснення соціально-педагогічного супроводу процесу адаптації дітей молодшого дошкільного віку в ЗДО. А, відтак, у процесі підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі значна увага має приділятися формуванню їхньої готовності до такої роботи.

Проведений аналіз наукових джерел засвідчив, що вирішенню проблеми соціальної адаптації особистості присвячені праці вітчизняних (О. Безпалько, І. Зверева, Ю. Ключан та ін.) та зарубіжних (А. Бандура, Р. Гартман, Е. Еріксон, А. Маслоу, А. Мудрик, Ж. Піаже, К. Роджерс, М. Ромм, З. Фрейд та ін.) учених.